

separate works have only appeared, in which the attempt was done to analyze and to generalize events, and in whole the information and some documents illuminating in general this period were published.

The article fills in a gap, which existed on the given problem. Three cardinal stages in agriculture of Hungary are illuminated in the article. These stages are the following: separation of ground among the peasants in 1945; collectivization, which was finished in 1961; and also the events of the period of 1953-1954 and 1956. These stages have not found a due reflection in the previous publications.

РЕЗЮМЕ

РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА СЕВЕРО-ВОСТОЧНОЙ ВЕНГРИИ В 1945-1961 ГОДАХ

Концне Надь Ж. (Ниредьгаза)

В статье рассматривается история развития сельского хозяйства на территории венгерских комитатов Саболч, Сатмар, Берег за период с 1945 по 1961 год. В ней исследуется этап радикальных изменений как в структуре собственности, так и по культурам зерновых. Объективное изучение коллективизации сельского хозяйства до демократических преобразований 1990 года не было возможным. И даже после преобразований появились только отдельные работы, в которых делалась попытка анализировать и обобщать события, а в основном публиковалась информация и некоторые документы, освещающие в общих чертах этот период.

Статья заполняет пробел, который существовал по данному вопросу. В ней объективно освещаются три переломных этапа в сельском хозяйстве Венгрии, в том числе и в Северо-Восточном регионе: разделение земли среди крестьян в 1945 году; коллективизация, которая завершилась в 1961 году; а также события 1953-1954 и 1956 годов. Эти этапы в предыдущих публикациях не нашли должного отражения.

ДО ІСТОРІЇ АНТИРАДЯНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЗАКАРПАТО-УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ»

ДОВГАНІЧ О.Д. (Ужгород)

Серед антирадянських організацій повоєнного часу однією з найбільших за кількістю заарештованих була так звана підпільна організація «ЗУП» (Закарпато-українські повстанці). Про неї ніколи і ніде не згадувалося жодним словом чи хоч одним реченням відкрито. І лише тепер можна ознайомити читача з її діяльністю. У кримінальних справах, зокрема у вироках груп її називали по-різному: то «терористично-повстанською бандою», то «антирадянською контрреволюційною організацією», то «антирадянською українською націоналістичною організацією», то «контрреволюційно-терористичною». Як видно, слідчі і судові органи так і не прийшли до єдиної думки відносно її назви та суті. А раз так, то вони і не могли дати їй об'єктивну і справедливую оцінку.

Як, коли, з кого і для чого була створена організація «ЗУП»? Визначимо хроніку її діяльності. Матеріали справ показують, що вона виникла у квітні 1946 року. Її ініціаторами стали громадяни М.І. Фленько, Ю.М. Вакула, М.М. Заяць, В.Ю. Касинець, М.П. Король. У червні 1946 року на горі Магура вони прийняли клятву, яку склали Фленько і Заяць. Тоді вони називали свою підпільну організацію – «Штабом демократичної визвольної організації Закарпаття» (ШДВОЗ) [1].

З кого складалося його керівне ядро? Для роздумів читача скажемо, що це люди, про яких варто хоч коротко сказати, тим більше, що про це говориться і в деяких протоколах допитів. Так, М.І. Фленько весною 1944 року був мобілізований в угорську армію, з якої перед відправкою

на фронт дезертирував. Прибувши в рідне село Тур'я-Пасіку Перечинського району, став на нелегальне становище, а у вересні 1944 року прилучився до партизанського з'єднання О.В. Тканка. Брав участь в операціях партизанів. У січні 1945 року вступив в члени КПЗУ і був ним до квітня 1946 року. З лютого 1945 до лютого 1946 працював навіть секретарем партійної організації в селі Тур'я-Пасіка. У справі сказано, що при переводі з КПЗУ у ВКП(б) він був виключений з партії [2].

Інший ініціатор Ю.М. Вакула в роки угорської окупації брав участь в антифашистській боротьбі в селах Перечинщини. У 1942 році він створив групи по виявленню військовополонених Червоної армії, які втікали з німецьких концтаборів, щоб переховувати їх до приходу в Закарпаття партизанів. Він створив такі групи у селах Липовець, Полянська Гута, Порошково, Мокре Перечинського та селі Пузняківці Мукачівського районів.

У 1944 році за власною ініціативою він дав завдання тим групам, щоб слідували за висадкою радянських парашутистів. А під час приземлення в різних населених пунктах партизанського командира О.В. Тканка та його комісара О.І. Страха за допомогою Ю.М. Вакули ці десантні групи були з'єднані. Потім він виконував різні завдання О.В. Тканка, а після визволення краю був начальником окружної міліції в Перечині, а також делегатом I з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Партизанами О.В. Тканка стали і М.П. Король з с. Тур'я-Ремета, Ф.М. Яблонський з с. Завбуч та В.Ю. Касинець з с. Пузняківці Мукачівського району, які теж були засуджені як учасники «ЗУП» [3].

Варто сказати, що з серпня 1946 року до цієї організації приєднався К.Г. Писанко, мешканець м. Ужгорода. З цього часу, як сказано у документах справ, організація набула терористичного характеру. У вересні цього ж року у Воеводиському лісі група прийняла рішення перейменувати «ШДВОЗ» у «ЗУП». Тоді начальником штабу став Фленько, його заступником – Писанко, начальником розвідки Заяць, господарським референтом Гопак. Тоді ж згадані особи одержали псевдоніми: Фленько – «Шах», Писанко – «Горський», Заяць – «Мусич», Гопак – «Май», Йолич – «Довбуш». В інших групах псевдонімів не було. Згодом штаб поширив свою діяльність на Перечинський, Свалявський, Ужгородський і Мукачівський райони та м. Ужгород [4].

В жовтні 1946 року з ініціативи К.Г. Писанки був сформований так званий «підпільний»

демократичний уряд із 22 чоловік. Хто входив до нього? Голова уряду – М. Фленько, заступник – К. Писанко, секретар – Ю. Цигика, начальник канцелярії – В. Головнич, начальник планово-економічного управління – І. Крайняк, начальник управління пропаганди і преси – Ю. Вакула, начальник управління фінансів і кредитів – С. Щербак, начальник земельного управління – Опачко, начальник управління лісів – Проценко, начальник пошти і телеграфу – М. Лаба, начальник військових сил – В. Шафранко, начальник поліції і жандармерії – М. Кречко, директор банку – О. Павлишинець, начальник управління охорони здоров'я – Студений, головний суддя – М. Заяць, головний прокурор – Кукуч та інші [5]. Тут є і особи, які не були учасниками «ЗУП».

Як виявилось пізніше, на попередньому судовому слідстві абсолютна більшість членів так званого «уряду» не знали про те, що вони включені до нього. Коли у жовтні 1946 року був захоплений портфель з документами штабу й уряду, то в ньому виявилось 30 документів – декретів, декларацій, закликів, протоколів засідань уряду, звернень, різних положень, списки мешканців окремих населених пунктів, статей для преси тощо. Всі ці матеріали готував К.Г. Писанко і з ними не були знайомі не лише рядові учасники «ЗУП», але й так звані ініціатори цієї організації, члени штабу і «уряду» [6].

Необхідно також зупинитися на питанні, як «ЗУП» прагнула відірвати Закарпаття від СРСР і до кого приєднати. Переглянувши справу на реабілітованих учасників організації, можна сказати, що і тут у слідчих і судових органів не було єдиної думки. Тут зустрічаються навіть чотири різні версії: а) створення в Закарпатті «самостійної держави»; б) відрив краю від Радянського Союзу і приєднання до Чехословаччини; в) приєднання Закарпаття до Угорщини; г) і, нарешті, як сказано у вироку над К.Г. Писанко та його співініціаторами, «до однієї з капіталістичних країн Європи», але до якої – тут не написано і як це можна здійснити – теж не сказано [7]. Чи можливе таке розмаїття думок у єдиній організації з такої важливої справи?

Діяльність так званого «уряду» гарно розписана на папері, вище було перераховано скільки документів було підготовлено, але конкретних фактичних дій «уряду» не виявлено. Не встановлено зв'язків з посольствами іноземних держав, нікуди не передавалися численні звернення, нема жодних документів, як і яким «штабом» «уряд» прагнув здійснити відрив Закарпаття від СРСР. Як говорив на допиті М.І. Фленько, рішення штабу про «підписання» не було, взагалі

це питання не обговорювалося, були лише зроблені фальсифіковані списки з фіктивними підписами з с. Середнє, Худльово Ужгородського району, Тур'я-Пасіка, Раково Перечинського району, обласного млинтресту м. Ужгород [8].

А що ж конкретного здійснили деякі учасники центрального штабу? Вони створили групу, якою керували Писанко і Фленько, і «протягом 1946 року вона пограбувала 6 кооперативних магазинів, із яких захоплено цінностей на суму 218 тис. крб., підготовлені і здійснені вбивства радянських активістів Скубеніча, Легезу, Бушеліча і родини громадянина Шварца з трьох чоловік, побили голів сільрад сіл Пузняківці і Пацканьово, секретаря парторганізації с. Пузняківці». Крім цього, було пограбовано касира ліспромгоспу, у якого відібрано 102 тис. крб. [9].

Так, за антирадянську діяльність в організації «ЗУП» було арештовано 47 чоловік в Тур'я-Пасіці, Ужгороді, у с. Середнє Ужгородського району. Для зручності розслідування і притягнення до судової відповідальності список арештованих розділили на групи по місцю діяльності. Так, із групи М.І. Фленька було засуджено 21 учасник, С.С. Щербак – 7, Ю.В. Цигики – 10, М.С. Похана – 5, К.Г. Писанки – 4. Із груп Фленька і Писанки не реабілітовані ті засуджені, які брали участь у пограбуванні магазинів і вбивствах громадян.

Із матеріалів справ видно, де й у кого були вилучені документи «ЗУП», яке відношення вони мали до кожної із засуджених груп, бо ці документи їм не пред'являлися і вони не були допитані про них.

Сім учасників організації в Ужгороді, як відомо, судили окремо. Це були: начальник сектору фінвідділу облвиконкому С.С. Щербак, працівники облмлинтресту М.К. Єлисеєв, учитель-бухгалтер художнього училища – М.В. Турок, механік заводу імені Борканюка В.В. Кошан, технічний керівник ремонтного заводу М.П. Зам'ятін, директор ідальні № 12 Г.І. Поляк, домогосподарка Ю.І. Щербак. Їх вважали філією центрального штабу, який діяв у селі Тур'я-Пасіка.

С.С. Щербаку було дано завдання придбати друкарську машинку та друкувати для організації «ЗУП» листівки-звернення до англійського короля. Коли він спитав, для чого це, йому відповів К.Г. Писанко: «Ми надішлемо на мирну конференцію в Париж, щоб «визволити закарпато-український народ». Мова йшла про приєднання Закарпаття за допомогою Англії до Чехословаччини. Всіх звернено було 8. Серед них – від імені студентів середніх шкіл, учителів, священнослужителів, робітників мукомольної і

лісової промисловості, залізничного транспорту, працівників медичних закладів і селян всіх округів [10].

С.С. Щербак друкував ці звернення на машинці, яку приносив з роботи, не даючи цьому серйозного значення. Він знав, що відправити їх туди неможливо. Правда, йому погрозили, що в разі донесення в органи про цю роботу, над ним буде вчинена розправа. Крім звернень, він друкував ще й списки так званого «плебіситу». Так, квартира С.С. Щербака стала в Ужгороді місцем зустрічі прихильників згаданої організації.

Учасник групи М.К. Єлисеєв купив друкарську машинку за 3,3 тис. крб., М.В. Турок – теж придбав друкарську машинку, і передав її на склад художнього училища, поки її не візьмуть. В.В. Кошан дістав для організації дві сухі батареї для радіоприймача. М.І. Фленько просив М.П. Зам'ятіна підкупити льотчика Ужгородського аеродрому, щоб той переправив антирадянські документи в Прагу для передачі англійському посольству. Але Фленько не дав грошей, тому останній і не виконав цього завдання.

Згадані підсудні на допитах свідчили, що вони не приймалися офіційно до антирадянської організації і псевдонімів не мали, назву організації не знали, як і мети та її завдань. Крім цього, більша частина учасників групи жодних доручень не виконувала. Тому всі визнавали себе винними частково. А С.С. Щербак повністю відкидав те, що нібито він був керівником організації в Ужгороді. Він нічого не знав, що входив до складу «уряду» як начальник фінансів і кредиту [11].

У цій кримінальній справі теж не виявлено єдиної думки про те, до кого бажали приєднати Закарпаття підсудні. На окремих допитах мова йшла, як відомо, про приєднання краю до Чехословаччини. А у вироку було сказано: «Матеріалами попереднього і судового слідства встановлено: Щербак Стефан, Турок Михайло, Єлисеєв Микола, Кошан Віктор, Зам'ятін Микола в різний період 1946 року були залучені в контрреволюційну організацію, яка називалася себе «Закарпато-українські повстанці» і ставила собі за мету відлучення території Закарпатської України від СРСР і створення за допомогою імперіалістичних держав в Закарпатській Україні «самостійної держави». У березні 1947 року всіх було засуджено на 10 років таборів, одного Г.І. Поляка – на 6 років. Звільнені вони у 1955-1956 роках, а реабілітовані у 1992 році Генеральною прокуратурою України [12].

В кінці варто підвести певний підсумок аналізу цієї справи. Так звані члени ужгородської

організації назви антирадянської організації не знали, про це довелися лише на попередньому слідстві. Вступати в «ЗУП» їм ніхто не пропонував. Висновки суду базувалися не на доказах, а лише на передбаченнях. Немає експертизи, на якій друкарській машинці були надруковані звернення. Отже, засуджені були безпідставно.

Окремо були притягнуті до судової відповідальності і 10 студентів Ужгородського педучилища за «належність» до організації «ЗУП». Серед них Ю.В. Цигика, Ф.М. Яблонський, В.В. Гурдзан, В.М. Сметанюк, Й.С. Лошак, С.І. Кіндрат, П.П. Марко, С.І. Кендра, М.В. Бандур, П.М. Сметанюк. Арештовані у жовтні-листопаді 1946 року.

Спочатку земляк Ю.В. Цигики М.І. Фленько представився як зв'язковий антирадянської повстанської організації, що діє в с. Тур'я-Пасіка Перечинського району і просив його знайти в Ужгороді двох художників, які могли б виконати одне завдання. Ю.В. Цигика домовився зі студентами педучилища В.М. Сметанюком і В.В. Гурдзаном поїхати в це село на квартиру М.І. Фленька малювати антирадянські лозунги і плакати, а також карикатури. Було вилучено 5. Ось їх зміст: «Радянська держава розстрілює громадян», «Сатанинське царство Сталіна посилає агентів у західні країни для їх підриву», «Нові загарбницькі плани Сталіна». «СРСР говорить про мир, а сам прагне захопити країни Західної Європи» та інші. Крім цього, М.І. Фленько доручив Ю.В. Цигиці створити антирадянську організацію із студентів педучилища і організувати серед них підписи під проектом листа, який поки що держався у таємниці [13].

Які висновки стосовно цієї організації та її діяльності можна зробити після вивчення та аналізу допитів та матеріалів кримінальної справи? По-перше, одностайної думки серед її учасників не було, чи була створена така організація чи група і чи мала вона якусь назву. Сам Ю.В. Цигика говорив: «Створену мною організацію із 8 чол. я не вважаю організацією ... Організація має проводити якусь діяльність, а люди, яких я залучив, жодною діяльністю не займалися». В.В. Гурдзана та В.М. Сметанюка він не зараховував у члени групи, які малювали плакати. Половина засуджених не знали назви організації, жодної присяги не приймали, зборів не проводили [14].

Ось, що сказав про це Ф.М. Яблонський: «Назву організації не знав, але після арешту на слідстві в УМВС мені слідчий пояснив, що націоналістична організація, у якій я був, мала назву «ЗУП», що означало – закарпато-

українські повстанці» [15]. По-друге, ні в обвинувальному висновку, ні у вироків нічого не говорилося, що Ф.М. Яблонський в роки угорської окупації, зокрема з вересня до кінця жовтня 1944 року був партизаном з'єднання О.В. Тканка, а Й.С. Лошак – зв'язковим партизанського загону «За свободу Чехословаччини» М. Перечинського та делегатом I з'їзду СМЗУ, а В.С. Сметанюк – добровольцем чехословацької армії.

Напрошується питання і про те, яким був зміст діяльності цієї організації чи групи? Відповідь проста – такої діяльності майже не існувало. Єдине, що зробили засуджені студенти, це те, що підписалися під листом, якого вони і не бачили, але їм сказали, що вони підписуються за одержаний спортінвентар. Ці підписи слідчі розцінювали як вступ до антирадянської організації, але студенти цього не визнавали. Крім цього, ніхто із так званих учасників групи жодних завдань не одержував. Та все ж таки, що зараховували слідчі до так званої антирадянської діяльності? Не багато і не мало, як розмови на побутовому рівні про труднощі і недоліки повоєнного життя.

Ось конкретні факти: «На Закарпатській Україні куркулів нема. Куркулями вважають добрих трудівників, які завдяки своїй наполегливій праці, побудували собі добрі хати, матеріально забезпечені». Друге. «Раніше в Закарпатті ніхто ніколи не стояв у чергах. А з приходом радянської влади скрізь і за всім стоять черги». Ще. «Всі приїжджі радянські громадяни набагато гірше одягнуті, ніж мешканці Закарпатської України» і т. д. І за те, що студенти зрівнювали життя при попередніх режимах і радянській владі не на користь останній, вони ставали антирадянщиками. Але, як відомо, розмови про недоліки і труднощі складу злочину не утворюють [16].

Ще одне питання розглядалося під час допитів. Це становище і доля Закарпаття. Прочитавши протоколи допитів засуджених, можна знайти найрізноманітніші думки щодо долі краю. Здавалося б, якщо єдина організація, то вона має і єдину думку стосовно цього питання. Та нічого подібного! П.П. Марко сказав, що підписався у списку за те, щоб Закарпаття було приєднано до Угорщини. А на очній ставці з Ю.В. Цигинкою він заявив: «Якщо Закарпатська Україна буде належати Мадярщині, то ми будемо забезпечені одягом, взуттям та іншими необхідними товарами» [17].

В обвинувальному висновку ж було сказано, що засуджені боролися «за приєднання Закарпатської України до однієї із європейських

країн». Цікаво, чому слідчі не розібралися, до якої саме? Хіба про це не можна було писати? Правда, підсудний С.І. Кендра на допиті заявив, що за словами Ю.В. Циглики є «організація, яка бореться за відокремлення Закарпатської України від СРСР і приєднання її до Англії». У березні 1947 року всі були засуджені на 10 років і відправлені у табори ГУЛАГу. Реабілітовані у 1991 році, як такі, що засуджені необґрунтовано [18].

Була створена організація «ЗУП» і у с. Середне Ужгородського району із 5 чоловік. Ініціатором її створення став І.Ф. Федорішко, про якого сказано, що ще 15 листопада 1946 року він був затриманий, де дав зізнання, що належав до організації «ЗУП». Після цього з-під варти був звільнений і нібито «перейшов на нелегальне становище і сховався», але все це нічим не підтверджено.

І.Ф. Федорішко дав М.С. Похану таке завдання: створити штаб організації для керівництва роботою з розподілом обов'язків, а також скласти списки селян с. Середне з підписами, про які ніхто не сміє знати. Підписи не треба було збирати, бо це мають зробити працівники штабу. Прізвища людей записувати дійсні, а імена вигадані.

Штаб був створений у такому складі: М.С. Похан – начальник, М.В. Греца – заступник, О.О. Чатий – начальник розвідки, Т.В. Скакандій – секретар штабу, Й.І. Бесараб – слідчий штабу. Штаб у Середньому підпорядковувався центральному штабу «ЗУП» у с. Пасіка. Так одне завдання було виконано. Але Т.В. Скакандій на допиті заявив, що вони фактично стали членами штабу, але юридично не були оформлені [19].

Та, виявляється, члени штабу не знали навіть назви організації, хоч штаб провів дві наради. Одну з них тоді, коли члени штабу склали підпільні списки мешканців села. У списках було зафіксовано 1329 чоловік.

Пізніше члени штабу зізналися, для чого потрібно було складати списки мешканців села. А виявляється, для якогось «плебісциту» про вихід Закарпатської області із складу Радянського Союзу і приєднання її до Чехословаччини. Правда, у вироках суду говориться про те, що члени організації прагнули із Закарпаття створити «самостійну державу». Немає єдиної думки й у справі про те, куди направили зібрані списки. Спочатку говорилося, що у Сполучені Штати Америки, а потім – що у Париж, де проходила мирна конференція. У деяких місцях сказано, що списки потрібно направити в Англію [20].

Всі п'ятеро підсудних 24 лютого 1947 року були засуджені на 10 років таборів. Після відбуття покарання повернулися додому. У 1990 році був допитаний Т.В. Скакандій. Свій та його колега арешт він вважав провокацією. Про це свідчать його слова: «Вважаю, що провокаційні дії проти нас були спрямовані на те, щоб залякати мешканців села Середне, тому що в той період проходила організація колгоспу і люди не хотіли вступати в колгосп» [21].

У жовтні 1991 року всі були реабілітовані Генеральною прокуратурою України. У постанові з цього приводу було записано, що дії вказаних осіб «не завдали жодної шкоди військовій могутності СРСР, його державній незалежності або територіальній недоторканості. А все було сфабриковано ... У справі відсутні докази того, що в Ужгородському районі взагалі існувала підпільна організація «ЗУП», не розкрита суть її діяльності» [22].

В кінці можна зробити загальні висновки. В цьому плані варто використати об'єктивні думки досвідченого адвоката-юриста М.Г. Юдковича, викладені у касаційній скарзі від засуджених студентів педучилища. Аналізуючи матеріал і беручи участь у судовому засіданні, він зокрема відзначав, що організація «ЗУП» не створила «повстанських збройних сил». І у попередньому слідстві і в судовому засіданні не виявлено жодних фактів зносин підсудних з представниками іноземних держав, не говорячи вже про якісь наміри здійснити це. Конкретної мети приєднання Закарпаття до інших держав (хоч були і різні версії) не було. Все це, – відзначив він, – є явною і надуманою пропагандою і агітацією. Неправильно також кваліфікувався злочин підсудних і їм приписувалися не ті статті кримінального кодексу за заподіяні ними факти [23].

Якщо згадати й про те, що організацію створили люди, які недавно боролися за визволення Закарпаття у партизанських загонах, були учасниками перших кроків нового життя, то не могли ж вони так швидко повернути свої думки на 180 градусів і стати «ворогами» народу. Це не що інше, як парадокс повоєнного життя, як «вибрики» тоталітарної системи, що калічила громадян краю, які ще добре не знали радянських законів. І здається дивним, що тодішні слідчі і судові органи не могли точно з'ясувати, до кого ж прагнула приєднати Закарпаття організація «ЗУП»? І чи було таке «прагнення»?

Ось така історія так званих «закарпато-українських повстанців».

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Закарпатської області (далі ДАЗО), ф. 2558, оп. I, од. зб. 282, арк. 30.
2. Там само, од. зб. 284, арк. 20-23.
3. Там само, арк. 101.
4. Там само, од. зб. 282, арк. 30.
5. Там само, од. зб. 284, арк. 27.
6. Там само, од. зб. 285, арк. 81.
7. Там само, од. зб. 4117, арк. 113-114; од. зб. 282, арк. 37; од. зб. 284, арк. 77.
8. Там само, од. зб. 282, арк. 24-25.
9. Там само, од. зб. 4117, арк. 113-114.
10. Там само, од. зб. 282, арк. 91-92.
11. Там само, арк. 127-128, 171, 182.
12. Там само, од. зб. 285, арк. 195, 346.
13. Там само, од. зб. 1279, арк. 43, 48.
14. Там само, арк. 142.
15. Там само, арк. 190.
16. Там само, од. зб. 1280, арк. 186, 194, 282.
17. Там само, арк. 298.
18. Там само, од. зб. 1281, арк. 281.
19. Там само, од. зб. 1307, арк. 17-19.
20. Там само, арк. 27-28, 87-89.
21. Там само, од. зб. 1308, арк. 267.
22. Там само, арк. 198.
23. Там само, од. зб. 1281, арк. 306.

ZUSAMMENFASSUNG

ZUR GESCHICHTE DER ANTISOWJETISCHEN ORGANISATION «TRANSKARPATISCH – UKRAINISCHE AUFSTÄNDISCHE»

Dowhanytsch O. (Ushhorod)

Eine der grossten Organisation aus dem Anzahl der Veurteilten unter den antisowjetischen Organisationen des Nachkriegsabschnittes war sogenannte illegale Organisation «T.U.A.» (Transkarpatisch – ukrainische Aufständische). Sie wurde auch anders genannt: als antisowjetische kontrerevolutionäre Organisation, terroristische aufständische Bande, antisowjetische ukrainische Nationalorganisation usw.

Man sieht, dass die Untersuchungs – und Gerichtsorgane diesbezüglich keine gemeinsame Wertschätzung ausgedrückt haben.

Das war ein echter Paradoxon des Nachkriegslebens und «Ausschreitungen» totalitären Systems, das die Schicksäle der Menschen, die die sowjetische Gesetzenoch nicht gewusst haben, verderben hat . Es scheint ungewöhnlich, dass damalige Vergeltungsorgane nicht bestimmen konnten, zu welchem Staat die Organisation «TUA» die Transkarpatien «anschiessen» wollte. Ihre Abzüge gründeten sich nicht nur auf den Beweisen, sondern auch auf den Absichten der Mitglieder aber ohne irgendwelche konkrete Tatsachen.

РЕЗЮМЕ

К ИСТОРИИ АНТИСОВЕТСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ «ЗАКАРПАТО-УКРАИНСКИЕ ПОВСТАНЦЫ»

Довганич Е.Д. (Ужгород)

Среди антисоветских организаций послевоенного периода одной из самых больших по количеству осужденных была так называемая подпольная организация «ЗУП» («Закарпато-украинские повстанцы»). Ее называли по-разному: «антисоветской контрреволюционной организацией», «террористической повстанческой бандой», «антисоветской украинской националистической организацией» и т.п. Видно, что следственные и судебные органы не пришли к единой оценке относительно ее сути.

А это был настоящий парадокс послевоенной жизни и «выходки» тоталитарной системы, которая калечила судьбы людей, не знавших еще советских законов. И кажется странным, что тогдашние карательные органы не могли определить, к какому государству решала «присоединить» Закарпатье организация «ЗУП». Их выводы базировались не на доказательствах, а только на намерениях ее членов и то без каких-либо фактов.